

Tres aventuras
del Roman de Rainart

© 2017 Réseau Canopé
(établissement public à caractère administratif)
Téléport 1 @ 4 - BP 80158 - 86961 Futuroscope Cedex
www.reseau-canope.fr
ISBN : 978-2-240-04635-2
Director de publicacion : Gilles Lasplacettes
Empaginacion : Cap'Ôc

Tres aventuras del Roman de Rainart

Tèxtes adaptats en occitan lengadocian
per Sèrgi Carles
en partent d'un trabalh de recèrca
d'Hélène Biu,
mèstra de conferéncias en linguistica medievala
e filologia romana de l'UFR de lenga francesa,
Universitat Paris-Sorbonne

Pistas d'acompanhament pedagogic en linha
sus <http://capoc.crdp-aquitaine.fr>

Tres

Cantaclar e las galinas
demandan justícia al rei
per la mòrt de Copada

Tres

Cantaclar e las galinas demandan justícia al rei per la mòrt de Copada

Quand Isengrin ausiguèt lo rei prene de disposicions per manténer la patz, ne foguèt tot vergonhós : sachèt pas qué far, e sachèt pas quin partit prene, se seguèt per tèrra entre dos escabèls, la coa entre las cambas.

Ara Rainart èra gandit¹, Dieu o li agèsse permés. Lo rei aviá tament a còr la patz qu'en despièch dels malcontents, la guèrra n'auriá finit entre Rainart e Isengrin s'èran pas arribats a la cort, Cantaclar amb Pinta e tres galinas, per portar rancura² al rei contra Rainart.

.....

1. **gandit,-ida** : fòra dangièr, fòra perilh.

2. **portar rancura** : denonciar una agression o un prejudici davant una autoritat (polícia, justícia).

Ara lo fuòc es de mal escantir, que monsénher Cantaclar lo gal e Pinta que pond los uòus gròsses, e Rossa, e Negra, e la Blanqueta tiran una carreta ondrada d'una cortina¹ : dedins i jai

una galina sus una liechòla² parièra a un ataüt³. Rainart l'aviá tant malmenada e desondrada⁴ amb sas dents que li aviá desrabadas la cuèissa e l'ala drecha.

.....
1. **cortina** : teissut mes davant una fenèstra per copar la clartat, o al torn d'un lièch, un còp èra.

2. **liechòla** : lièch portatiu amb un parelh de braces davant e darrièr.

3. **ataüt** : caissa ont se met lo còrs dels mòrts per los enterrar.

4. **desondrar** : nafrar e afrabar la cara o lo còrs d'una persona.

Coma lo rei s'èra ressasiat, qu'èra las dels plaidejars¹, aquí que t'arriban las galinas e Cantaclar en batent las paumas. Pinta, crida la primièra, e las autras coma ela, sens prene alen :

— Per Dieu, nòblas bèstias, cans e lops, totes tantes que sètz, venètz donc secourir la paura malurosa que soi ! Me fa aissa² l'ora que nasquèri. Aviái cinc fraires del costat de mon paire, e Rainart, aquel gus, los mangèt totes : es estat una grand pèrda e un grand patiràs³. Del costat de ma maire, aviái cinc sòrres, de joves verges, de filhas jovenetas : èran de plan polidas galinas. Girard del Fraite las apasturava, per pondre las engraissava. Pecaire ! las engraissèt per res : de totas cinc, Rainart li'n daissèt pas una de viva, totas li passèron per la gola. E vos, aquí, estirada sus l'ataüt, doça sòrre, amiga cara, qu'èretz tendra e grassa ! Que farà vòstra sòrre, la desfortunada⁴, qu'en grand patiràs vos agacha ? Rainart, la flamba de l'infèrn te creme ! Tantes de còps nos auràs prautidas⁵, acorsadas e tormentadas,

1. **plaidejar** : presentar d'arguments per defendre una persona.

2. **far aissa** : que provòca lo defèci, la repulsion, l'òdi.

3. **patiràs** : (de **patir**) grand patiment, granda sofrença.

4. **desfortunat,-ada** : qu'es dins lo malur, lo malastre.

5. **prautir** : tustar amb los pès per espotir.

tantes de còps nos auràs estrifada la pelissa e nos auràs acantonadas dins nòstres clausures ! Ièr, a l'ora de nòna¹, al pè de la pòrta nos gitères nòstra sòrre mòrta e t'enfugiguères per una comba. Girard aviá pas de caval rapide, tant i a que te poguèt pas tornar atrapar. Soi venguda portar rancura contra tu, mas tròbi pas degun que me faga justícia, que crentas pas las menaçs, ni la colèra, ni las paraulas de degun.

Pinta, la desfortunada, a aquelas paraulas s'estavaniguèt², tombèt sul pasiment³ e las autras polas parièrament. Per secorri las quatre damas, cans, lops e autras bèstias se levèron de lor

.....
1. **P'ora de nòna** : la novena ora après lo levant del jorn (15 h), un dels sèt oficis dels monges dins los monastèris.

2. **s'estavanir** : pèdre coneissença e tombar.

3. **pasiment** : lausas de pèira que cobrisson lo sòl d'una sala.

escabèl e lor vogèron d'aiga sul cap. Un còp remesas de lor estavaniment, es dins lo libre, tanlèu veire lo rei se sèire sul tròne, totas li se trason als pès, e Cantaclar s'agenolha e li molha los pès de lagremas.

En vesent Cantaclar, lo leon agèt pietat del jovent : un sospir li venguèt de prigond, l'auriá pas retengut per res al monde. De colèra, quilha lo cap : aladonc i a pas bèstia, tant ardida siá, ors coma singlar, qu'aja pas paur quand son senhor s'estrementís¹ e brama. Coarda², la lèbre n'agèt una tala paur que las fèbres quatre jorns la tenguèron. Tota la cort s'estrementissiá amassa, lo pus ardit tremolava de paur. Jamai non agèron tan grand trebolèri³ coma d'ausir bramar lor senhor.

.....
1. **s'estrementir** : tremolar de freg, d'emocion o de paur.

2. **coard,-a** : qu'es bravament pauruc.

3. **trebolèri** : estat de granda emocion, de crenta, de confusion, d'inquietud qu'espròva una persona.

De colèra, quilhava lo cap, un tal torment lo trabalhava que tot l'ostal ne restontissíá.

E puèi aquí la dicha que tenguèt :

— Dama Pinta, diguèt l'emperaire, per la fidelitat que devi a l'arma de mon paire, que li ai pas facha d'almòina¹ uèi, vòstre malastre me pertòca bèlcòp, mas pòdi pas adobar res ara. Farai convocar Rainart dins pas gaire, tanlèu enterrat aqueste còrs d'aquí, e veiretz de vòstres uèlhs lo grand castigament² que n'aurà. Farai far un jutjament exemplar per la mòrt de la paura dròlla e l'arrogància³ del criminal.

Quand Isengrin ausiguèt lo rei parlar aital se levèt prèstament⁴ :

— Senhor, çò ditz, faretz una grand proesa⁵ se podètz venjar Pinta e sa sòrre Copada que Rainart l'a devorada coma sabèm, e n'auretz un grand onor. Vertat, es pas per òdi⁶ que o disi, pas brica, o disi per la galina qu'a tuada e non pas qu'aja ieu Rainart en òdi.

1. **almòina** : don de fèbla valor facha a una persona dins la misèria.

2. **castigament** : pena sevèra per punir lo colpable d'una falta.

3. **arrogància** : actitud que manifèsta de superioritat e de mesprètze.

4. **prèstament** : d'un movement subte, rapide, precis.

5. **proesa** : acte de grand coratge ; accion en defòra de l'ordinari.

6. **òdi** : sentiment que pòrta a voler o far lo mal a qualqu'un. *sin.* **aissa**.

L'empeiraire diguèt :

— Amic car, lo patiràs que me fa endurar Rainart, ara, es pas lo primièr. Davant vos e davant los autres, pòrti rancura¹ contra el – es ma volontat – per viòl, otratge², traïson e violacion de la patz. Mas daïsem aquí aquela dicha. Sénher Brun, prenètz aquela estòla³, e vos sénher Bramant lo brau, recomandatatz l'arma de la defunta. Aval, pel mièg d'aquela cultura, entre aquel planièr e aquel òrt, fasètz-me una sepultura ; après parlarem de quicòm mai.

— Senhor, faguèt Brun, aital serà fach.

1. **portar rancura** : denonciar una agression o un prejudici subits davant una autoritat (polícia, justícia).

2. **otratge** : ofensa grèva ; paraula o accion que pòrta prejudici a la dignitat, a l'onor d'una persona.

3. **estòla** : benda d'estòfa que pòrta lo prèire, o l'avesque pendent las ceremonias.

